

2012-ci ilin yanvar-dekabr ayları üçün Azərbaycan Respublikasının

TƏDİYƏ BALANSI¹

Əvvəlki illərdə olduğu kimi 2012-ci ilin yanvar-dekabr aylarında da xarici iqtisadi əməliyyatlar neft-qaz sektoru üzrə müsbət saldoya, qeyri-neft sektoru üzrə isə mənfi saldoya malik olmuşdur.

Neft-qaz sektoru üzrə ümumi daxilolmalar əsasən neftin və təbii qazın ixracı və bu sektora cəlb edilən xarici kapitalın hesabına formalaşır. Bu sektor üzrə ödənişlər isə mənfəətin və investisiyaların repatriasiyasını, avadanlıqların və xidmətlərin idxalını əks etdirir. 2012-ci ilin yanvar-dekabr aylarında neft-qaz sektoru üzrə yaranmış ümumi müsbət saldo 23.2 mlrd. \$ olmuşdur.

Tədiyə balansının əsas göstəriciləri

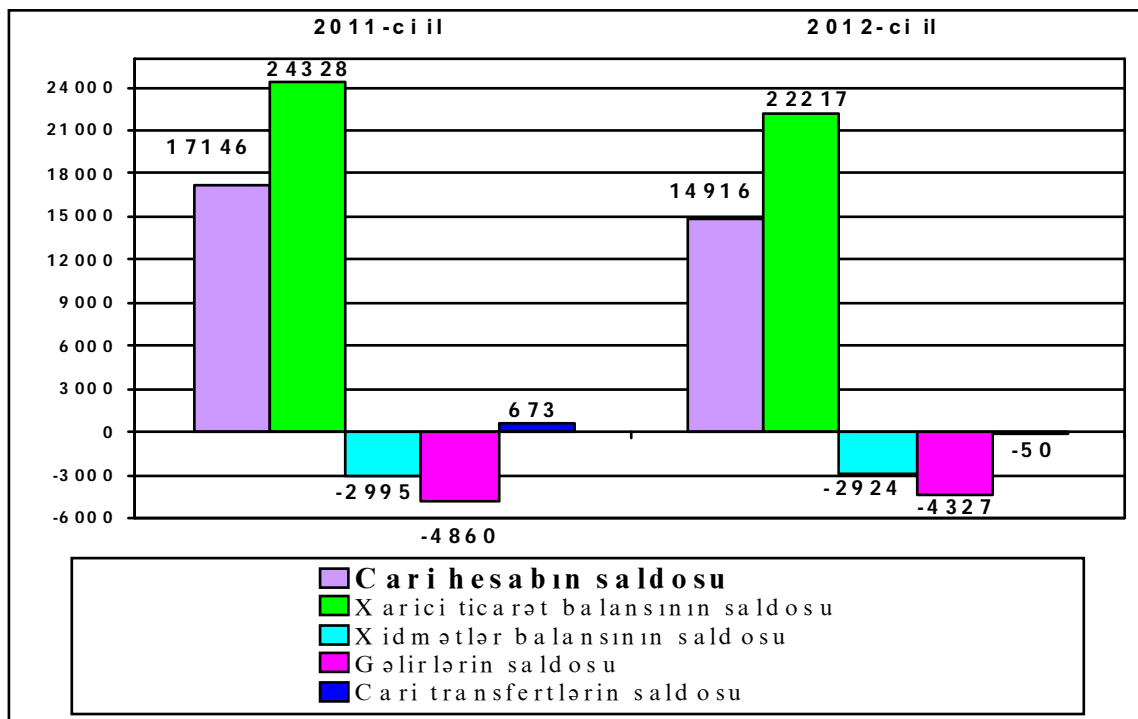
	Mln. \$	
	2011-ci il	2012-ci il
<i>I. Cari əməliyyatlar hesabının saldosu</i>	<i>17146.1</i>	<i>14916.3</i>
Xarici ticarət balansı	24328.4	22216.6
Xidmətlər balansı	-2995.8	-2923.8
Gəlirlər balansı	-4859.8	-4326.5
-İnvestisiya gəlirlərinin repatriasiyası	-5148.8	-4518.9
Cari transfertlər balansı	673.3	-50.0
<i>II. Kapitalın və maliyyənin hərəkəti hesabının saldosu</i>	<i>-4789.9</i>	<i>-9960.7</i>
Birbaşa investisiyalar	912.6	810.4
- Azərbaycanca cəlb olunmuş	4443.9	5289.4
- Xaricə yönəldilmiş	-554.0	-1194.2
- İnvestisiyaların repatriasiyası	-2977.3	-3284.8
Kreditlər və digər investisiyalar	-5722.5	-10773.1
Neft bonusu	20.0	2.0
<i>III. Tədiyə balansının ümumi saldosu (Ölkənin ehtiyat aktivlərinin dəyişməsi)</i>	<i>12356.2</i>	<i>4955.6</i>

Cari əməliyyatlar hesabı

2012-ci ilin yanvar-dekabr aylarında cari əməliyyatlar hesabında 14.9 mlrd. \$ məbləğində profisit yaranmış, o cümlədən neft-qaz sektoru üzrə cari hesabın profisiti 23.4 mlrd. \$ məbləğində olmuşdur. Neft-qaz sektorunun profisiti qeyri-neft sektoru üzrə cari hesabın 8.5 mlrd. \$ məbləğində kəsirini tam örtmüşdür.

¹ Tədiyə balansının metodoloji tərtibatı ilə bağlı http://cbar.az/assets/1186/final_metod.pdf sahifəsinə müraciət edilə bilər.

Mln. \$

Xarici ticarət balansı

Xarici ticarət dövriyyəsi 43.1 mlrd. \$ təşkil etmiş və *xarici ticarət balansı* 22.2 mlrd. \$ məbləğində müsbət saldo ilə nəticələnmişdir.

2012-ci ilin yanvar-dekabr aylarında Azərbaycanın dünyanın 157-dək dövləti ilə ticarət əlaqələri olmuşdur. Xarici ticarətin 9.7%-i MDB üzvü olan dövlətlərin, 90.3%-i isə digər xarici dövlətlərin payına düşür. Dövlətimizin İtaliya, ABŞ, Birləşmiş Krallıq, Türkiyə, Rusiya, Fransa, Hindistan, Almaniya, İndoneziya və İsrail ilə daha intensiv ticarət əlaqələri olmuşdur. (Ümumi ticarətdə bu ölkələrin payı 67.4% təşkil etmişdir).

2012-ci ilin yanvar-dekabr aylarında xarici ticarət üzrə əsas tərəf müqabilləri

(Mln. \$)

	<i>Əmtəə dövriyyəsi</i>	<i>İxrac</i>	<i>İdxal</i>	<i>Saldo</i>
<i>İtaliya</i>	5807	5548	259	+5289
<i>ABŞ</i>	4188	3480	708	+2772
<i>B.Krallıq</i>	3881	3392	489	+2903
<i>Türkiyə</i>	3291	1771	1520	+251
<i>Rusiya Federasiyası</i>	2528	1056	1472	-416
<i>Fransa</i>	1962	1778	184	+1594
<i>Hindistan</i>	1960	1892	68	+1824
<i>Almaniya</i>	1874	981	893	+88
<i>İndoneziya</i>	1795	1757	38	+1719
<i>İsrail</i>	1725	1667	58	+1609
<i>Başqaları</i>	14040	9312	4728	+4584
<i>Cəmi</i>	43051	32634	10417	+22217
<i>O cümlədən:</i>				
<i>MDB dövlətləri</i>	4193	1615	2578	-963
<i>Digər dövlətlər</i>	38858	31019	7839	+23180

Əmtəə ixracı. Hesabat dövründə əmtəə ixracı 32.6 mlrd. \$ təşkil etmişdir. İxrac olunmuş malların strukturunda neft-qaz məhsullarının payı 94.1% olmuşdur.

Xarici dövlətlərə 29.4 mlrd. \$ neft məhsulları ixrac olunmuş, ixrac olunmuş neft məhsullarının 1.7 mlrd. \$-ı neft emalı məhsullarının, 27.7 mlrd. \$-ı isə xam neftin ixracının payına düşür.

İxrac olunmuş xam neftin 26.1 mlrd. \$-ı Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) tərəfindən hasil olunmuş neftin ümumi dəyəridir. İxrac olunmuş ümumi xam neftin 1.7 mlrd. \$-ı isə digər müəssisələr tərəfindən xaricə göndərilmişdir ki, bunun da 134.9 mln.\$ Şahdəniz yatağından hasil edilmiş kondensatın, 1.6 mlrd. \$ isə ARDNŞ-nin payına düşür.

2012-ci ilin yanvar-dekabr aylarında ölkənin **qeyri neft-qaz** ixracı ötən ilə nisbətən 19.1% artaraq 1933.5 mln.\$ təşkil etmişdir.

İxracın strukturunu

	2011-ci il		2012-ci il	
	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İxrac - cəmi	34494.9	100.0	32634.0	100.0
o cümlədən:				
1.Yanacaq-xammal məhsulları	33435.6	96.9	31260.5	95.8
- neft-qaz məhsulları	32871.0	95.3	30700.5	94.1
- digər xammal	564.6	1.6	560.0	1.7
2.Maşın və avadanlıq	177.7	0.5	380.0	1.2
3.İstehlak malları	841.1	2.5	968.2	2.9
4.Digər mallar	40.5	0.1	25.3	0.1

Əmtəə idxalı. Hesabat dövründə əmtəə idxalı 10.4 mlrd. \$ təşkil etmişdir. İstehlak mallarının idxalının ümumi dəyəri isə 4375.9 mln. \$ olmuş, bunun da 1303.6 mln. \$-ı ərzaq məhsullarının payına düşür.

İdxalın strukturunu

	2011-ci il		2012-ci il	
	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İdxal-cəmi	10166.5	100.0	10417.5	100.0
cümlədən:				
1.İstehlak malları	3884.1	38.2	4375.9	42.0
- ərzaq məhsulları	1267.7	12.5	1303.6	12.5
- digərləri	2616.4	25.7	3072.3	29.5
2.İnvestisiya yönümlü mallar	1008.4	9.9	961.8	9.2
- beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları	877.5	8.6	789.4	7.6
- digərləri	130.9	1.3	172.4	1.6
3. Digər mallar	5274.0	51.9	5079.8	48.8

İdxalın strukturunda xarici investisiyalar hesabına gətirilmiş maşın-avadanlıqların və malların xüsusi çəkisi 9.2% təşkil edərək 961.8 mln. \$ olmuşdur. Bunun 82.1%-ni

beynəlxalq neft-qaz kontraktları çərçivəsində istifadə olunmuş investisiyalar hesabına idxal edilmiş mallar təşkil edir. Bundan başqa ölkəyə ümumi məbləği 5079.8 mln. \$ olan istehsal təyinatlı maşın-avadanlıq, kimya, qara və əlvan metal məhsulları da gətirilmişdir.

Xidmətlər balansı

2012-ci ilin yanvar-dekabr aylarında xarici dövlətlərlə Azərbaycanın iqtisadi əlaqələrində qarşılıqlı xidmətlər əsas yerlərdən birini tutmuş və bu xidmətlərin ümumi həcmi 11.5 mlrd. \$ təşkil etmişdir. Bunun 7.2 mlrd. \$-ı qeyri-rezidentlər tərəfindən Azərbaycanın rezidentlərinə, 4.3 mlrd. \$ isə Azərbaycan rezidentlərinin xarici ölkələrin rezidentlərinə göstərilən xidmətlərdir.

Qarşılıqlı xidmətlər dövrüyyəsinin 14.9%-i nəqliyyat xidmətləri üzrə aparılan əməliyyatların payına düşür. Ümumi dəyəri 1708.7 mln. \$ olan nəqliyyat xidmətlərinin 56.7%-i Azərbaycan rezidentlərinin xarici dövlətlərin nəqliyyat sistemlərindən istifadə etmələri ilə əlaqədardır.

Azərbaycanın rezidentlərinin qeyri-rezidentlərə göstərdikləri nəqliyyat xidmətlərinin ümumi dəyəri isə 740.3 mln. \$ təşkil etmişdir.

Hesabat dövründə xarici ölkə vətəndaşlarına turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri 2.4 mlrd. \$ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bunun 39.5%-i qeyri-rezidentlərin Azərbaycana işgüzar səfərləri ilə bağlıdır.

Öz növbəsində xarici ölkələr tərəfindən Azərbaycan rezidentlərinə turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri əvvəlki ilə nisbətən 1.5 dəfə artaraq 2.5 mlrd. \$ məbləğində olmuşdur. Bunun 63.1%-i Azərbaycan vətəndaşlarının şəxsi səfərləri ilə bağlı xarici ölkələrdə olarkən sərf etdikləri vəsaitlərin (məkkik idxal üçün vəsaitlər istisna olmaqla) payına düşür.

Ümumiyyətlə, qarşılıqlı xidmətlərin ölkənin xarici dövlətlər ilə əmtəə və xidmətlər üzrə ümumi idxal-ixrac dövrüyyəsinə xüsusi çəkisi 21.1% təşkil etmişdir.

Gəlirlər balansı

Hesabat dövründə gəlirlər üzrə daxilolmaların və ödənişlərin ümumi dövrüyyəsi 6.5 mlrd. \$-a çatmışdır. Bunun 83.2%-ni (5.4 mlrd. \$) Azərbaycandan ödənişlər təşkil edir. Bu məbləğin isə əsas hissəsini (4.2 mlrd. \$) beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları üzrə xarici investorların payına düşən gəlirlərin repatriasiyası (əsasən xam neft şəklində), qeyri-rezidentlərə ödənilmiş əmək haqları (180.4 mln. \$) və xarici kreditlərdən istifadəyə görə ödənilən faizlər (331.7 mln. \$) təşkil edir.

Cari transfertlər balansı

Cari transfertlər üzrə xarici ölkələrlə aparılan əməliyyatların ümumi dəyəri 4.0 mlrd. \$ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bu məbləğin 49.4%-ni ölkəyə daxilolmalar təşkil edir.

Cari transfertlər üzrə ümumi daxilolmaların 94.8%-ni xarici ölkələrdən fiziki şəxslərin pul baratları, 1.7%-ni ölkəyə gətirilən humanitar idxal mallarının dəyəri, 3.5%-ni isə digər daxilolmalar təşkil edir.

Bütövlükdə, cari transfertlər üzrə əməliyyatların saldosu mənfi 50.0 mln. \$ təşkil etmişdir.

Kapitalın və maliyyənin hərəkəti

2012-ci ilin yanvar-dekabr aylarında xaricdən cəlb olunmuş kapitalın ümumi həcmi 10.6 mlrd. \$ təşkil etmişdir. Bu göstərici əsasən ölkəyə cəlb olunmuş birbaşa investisiyaların və xarici kreditlərin hesabına formalaşmışdır.

Cəlb olunmuş xarici kapitalın strukturu

	2011-ci il		2012-ci il	
	Mln. \$-la	Xüsusi çəkisi, %-lə	Mln. \$-la	Xüsusi çəkisi, %-lə
Birbaşa investisiyalar	4443.9	54.8	5289.4	49.9
- neft-qaz sektoru	3465.6	42.7	4290.0	40.5
- digər sektorlar	978.3	12.1	999.4	9.4
Kreditlər və digər investisiyalar	3651.0	45.0	5303.5	50.1
- dövlət təminatlı kreditlər	1255.1	15.5	1245.5	11.8
- dövlət təminatı olmayan kreditlər	2053.1	25.3	2267.1	21.4
- neft-qaz sektoru	706.0	8.7	486.0	4.6
- banklar	828.9	10.2	1556.7	14.7
- digərləri	518.2	6.4	224.4	2.1
- digər investisiyalar	342.8	4.2	1790.9	16.9
Neft bonusu	20.0	0.2	2.0	-
C Ə M İ	8114.9	100.0	10594.9	100.0

Birbaşa investisiyalar

Birbaşa investisiyalar formasında xaricdən cəlb olunmuş sərmayələrin ümumi məbləği 5.3 mlrd. \$ olmuşdur. Bu investisiyaların strukturunda neft-qaz sektorunun xüsusi çəkisi 81.1% təşkil etmişdir. Cəlb olunmuş sərmayələr iri neft-qaz layihələrinin, əsasən BP Eksploreyşn (Şah Dəniz) Ltd. layihəsi və Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin Azəri-Çıraq-Günəşli yatağında görülən işlərin maliyyələşdirilməsi ilə əlaqədar ölkə iqtisadiyyatında istifadə olunmuşdur.

Qiymətləndirmələrə görə qeyri-neft sektoruna cəlb olunmuş birbaşa investisiyaların ümumi məbləği 999.4 mln. \$ olmuşdur. Bu da ölkəyə cəlb olunmuş birbaşa xarici investisiyaların ümumi həcmnin 18.9%-ni təşkil etmişdir.

Kreditlər və digər investisiyalar

Hesabat dövründə kreditlər və digər investisiyalar formasında cəlb olunmuş sərmayələrin xüsusi çəkisi xarici kapitalın strukturunda 50.1% (5303.5 mln. \$) təşkil etmişdir. Bu məbləğ əsasən birbaşa dövlət və dövlət təminatlı və banklar tərəfindən cəlb edilmiş kreditlər hesabına formalaşmışdır. Kreditlərin 35.5%-i (1245.5 mln. \$) birbaşa

dövlət və dövlət təminatı əsasında cəlb olunmuş kreditlər (beynəlxalq maliyyə və digər təşkilatlar tərəfindən ayrılmış kreditlər), 64.5%-i (2267.1 mln. \$) isə dövlət təminatı olmayan kreditlərdir ki, bunun da 1556.7 mln. \$-ı banklar, 710.4 mln. \$-ı isə digər müəssisələr və firmalar tərəfindən cəlb olunmuşdur.

Əvvəlki dövrlərdə cəlb olunmuş kreditlər üzrə 2710.3 mln. \$ geri qaytarılmışdır. Qaytarılmış kreditlərin 48.4%-i (1312.5 mln. \$) bank sisteminin, 12.2%-i (330.5 mln. \$) dövlət və dövlət təminatı əsasında cəlb olunmuş kreditlərin, 28.5%-i (772.3 mln. \$) neft-qaz sektorunun, 10.9%-i (295.0 mln. \$) isə digər müəssisələr və firmaların payına düşür.

Ehtiyat aktivləri

Hesabat dövründə ölkənin ehtiyat aktivləri 4956.0 mln. \$ məbləğində artmışdır.